„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћасе по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 85. У Новоме Саду у среду 4. (16.) јуна 1880. ГОДИНА XV.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Будапешта, 3. јуна. Јуче измењене ратификације аустро-српске железничке конвенције између Хајмерла и Христића. — „Тајмс“ доноси вест о првом сукобу Китајаца са руским предстражама на граници Кулџе. — Сутра прва седница берлинске конференције. Председаваће Хоенлоје. Осим посланика учествоваће и технички изасланици. У посланичким круговима надају се, да ће још ове недеље доћи до споразума у црногорском питању. Предлог Француске у погледу одредбе нових грчких граница, као и у погледу Јањине, примљен од Енглеске и Немачке, а без сумње да ће га усвојити и остале силе. Решавање ће ићи брзо, осим ако технички изасланици не узморају ићи на лице места. У том случају било би две сесије, иначе једна.

ЧЕСИ И ИЗБОРНА РЕФОРМА.

У аустро-угарској монархији су питања „поравнања“ на дневноме реду. По дуалистичном суставу монархије така питања међу Аустријом и Угарском с једне, међу Угарском и тројном краљевином с друге стране долазе у финансијском облику, али кроз који ипак питање „моћи“ пробија, по државном закону сваке десете године на дневни ред, као што оно по неком друштвеном, или народно-економном закону обично сваке десете године велике индустријске и трговинске кризе долазе. У самој пак тако званој Аустрији траје непрестано у том погледу „плима и одплима“. Ту је било већ више покушаја за измирење Немаца и Славена у обште, Немаца и Чеха особено, и за поравнање њини интереса. Познате су у том погледу ере, доба Белкредија, Потоцког, Хохенварта. Одкако је брод државни под крмом немачке „уставоверне“ странке, које због спољашње и међу литавске политике, које због унутрашњег растроја немачки странака на пруд насео, и гроф Тафе крму државне управе у руке узео, покушало се, и покушава се у првом реду немачко-ческо поравнање, и то озгоре. Круна је, може се рећи, тај покушај узела под своје окриље, свој „auspicium“. Ма колико се немачка преса трудила, да царевом путу по Ческој и Моравској, а нарочито у Праг и Брно, главне вароши Ческе и Моравске, одузме политични значај, и однос према питању поравнања, или да га тумачи у смислу и правцу, као да се тим озгоре утиче на умерење Чеха, да се тако до умирења дође, ипак је смер пута јасан.

Пут је царев у Ческо-Моравској ишао посред оба народа, оба племена: ческо и немачко, и имао је на обе стране стишавајући смер. Манифестација је била, може се рећи, с ческе стране остентативног, с немачке стране демонстративног значаја. Немци, као и Мађари, имали су обичај себи присвајати осећај и изјаву искрене, безкорисне лојалности, показујући је обично, кад су у седлу, и сматрајући благонаклоност озгоре као своје право; а кад су Славени као н. пр, оно пре десетак година Срби и Романи, прем у потиштеном положају, на цар-краљевом путу у Банат своју лојалност посведочавали, и Чеси је сад показују, то бечко-пештанска преса радо тумачи само као: задовољство са својим стањем, без икакве жеље и наде, и за доказ, да је само неколицина за пут у „Америку“ способни незадовољна, а народ — задовољан.

Оволико је ваљда и нама слободно рећи овом приликом, кад су пештанско-бечки листови онолико и онако могли писати о томе путу и његовом значају, а „П. Лојд“ и о некој опасности, због које противу Тафеа подиже моралну парницу criminis laesae.

Но овај је пут свечана „инаугурација“ помирења, осветлења пута поравнању. Сад долазе на ред — дела.

Пролога је већ било. То је с једне стране уредба о званичној употреби језика, с друге стране о средњим и вишим школама. Но пролог није најудесније испао. Што се језика тиче, ту чески језик не постаје унутрашњим, ни — међу властима — саобраћајним званичним језиком, него се само наређује, да партаје на оном језику решење добију, на ком језику — ческом или немачком — молбу или тражбу поднесу или представе.

Породила се распра око тумачења „Landessprache“ и „Landesübliche Sprache“ — земаљског језика, и завичајног језика, који се изрази у основном државном закону наизменце употребљују. Влада рече: да су ти изрази истоветни, истога значења. По томе ако се у срезу чистог, или скоро чистог немачког населења нађе се Чех, који би што на ческом језику поднео, морао би добити решење на чески, т. ј. сваки би чиновник морао поред немачког и чески језик знати. Немци повукоше у велико звоно. Повикаше: то значи почесити званија, чиновнике, или самим Чесима приступ у званије могућим учинити. Но и ако је разлике, то би онда по праву историје, и већине, т. ј. природе, чески језик био земаљски језик, свуда употребљаван, а немачки би се свео на пределе, где је чист, или у већини.

Штремајерову уредбу и изјаву у рајхср. одбору окрњи његов заменик у „рајхсратској“ седници. Рече, да се то не разуме свуда, него где је већ била пракса. Тако прође иролог.

Сад је дошла реформа „изборног реда“ ческог зем. сабора на дневни ред. Немци и опет подигоше грају. Али и — Младочеси пису задовољни.

„Народни Листи“, орган младоческе странке, почиње свој чланак о томе у 140. броју свом овако:

„С чудним осећајем прочитао је сваки прави Чех основу владину о измени Шмерлинговог изборног реда. Тако смо дакле далеко од цели после 19. годишњи искушења! Ни помена о уклонењу тога чудовишта — монстрозитета — по ком у сред Европе под сунцем XIX. столећа неколико породица само зато, што имају посед у „земаљским табацима записан“, бивају у сабору представљени управо чрез толико посланика, колико цео народ од три милијона, који је од векова посео ову земљу. Ни помена о уклонењу раздроблења становишта на врсте с већим и мањим правом; ни помена о раширењу изборног права, од кога су 60. постотка становништва сад изкључени, сад, кад свуда важи право обштег гласања. Као и досад биће народ у сабору од 241. чланова заступљен са пуким 77. избраним посланицима; као и до сад биће у властитом сабору скучен на неприкладну мањину, док у ствари заузима тако еминентну, изредну већину земље.“

Познато је, како је Шмерлинг од зем. изборног реда таку смицаљицу направио, да већина немачка буде осигурана. Поделио је изборе на три врсте: велико-поседничку, варошку и сеоску. Код ови двеју врста испадала је више мање равнотежа међу немачким и ческим посланицима. Превагу су давали великопоседнички избори, подељени у две курије, и то тако, да је у том језичцу на вази била немачка већина осигурана, особито средством друге курије. Тафеов предлог даје нешто умложеној првој курији место 16. сада 32. гласа, другу курију дели на пет округа, са пет изборни места, обоје тако удешени, да је у два, можда и трећем округу осигурана већина ческа, а у првој курији још већма. Тим је језичац на вази у руке дат — аристократији, и то ако не посве ческе, а оно наднародне боје. Немци подигоше грају, ма да је то — само другчије, по њином рачуну — и за време њине владе било, и баш од њи произишло.

Ако предлог овај — што је поред садање немачке већине у зем. сабору невероватно — успеха буде имао, не само у Ческој, него и у Цизлитави бити ће „аристократија“ језичац на вази спољашње и унутрашње управе, и можда ће то Славенима и Немцима повода дати, да на демократско-слободном пољу, а под заставом народне и народносне равноправности једни другима руку пруже. Али и то — можда! Ако не — шта онда?

Идемо, да видимо. Нама те ствари и онако не чине главобољу. Некако нам се чини, да су у Аустрији, и у обште у Аустро-Угарској права, и парламентарна уставност и равноправност народа постали неспојивљиви појмови.

У осталом ми, ма да староческо око погледа у шуме — Босне и Херцеговине, ма да се пражкој „Политици“ почетње допада тактика, да са пештанском пресом, која чески народ и његово државно право обично погрђује, кадкад и на рачун угарски Славена кокетује, а ма да нас је заболело, ма и само у допису из Беча у 161. броју „П—ке“ читати: „Што Угарску особено упућује, да са ческим народом остане на доброј нози, то је уплив, који је он увек вршио и непрестано вршина њено славенско становништво“ — што некако изгледа као пазар с тим упливом — ми поред свега то знајући да решење босанско-херцеговачког питања с друге стране зависи, и да уплив чески у околностима може одмоћи, али теже и тек посредно помоћи угарском славенском становништву, желимо ческој браћи нашој и сад добру, и у будуће бољу и све већу срећу. 88.

СИТУАЦИЈА У ЗАГРЕБУ.

Ко би хтео са неколико речи да обележи политично стање и расположај духова у главном граду тројне краљевине, тај би се нашао у некој неприлици и тешко би имао згодна израза, који би карактерисао ово данашње стање.

Падом бана Мажуранића и наименовањем грофа Пејачевића промењене су слике и прилике у овој земљи. Док су хрватски народњаци мислили, да ће под окриљем ове дуалистичне монархије утврдити и осигурати своју хрватску народност и постепено своју државну идеју све даље развијати, док су се надали, да ће услед суседне источне кризе отворити се и пут хрватској идеји на балкански полуоток, као што је та нада збиља у један мах приликом босанске окупације и нека видљива облика и остварења добивала, — дотле су Мађари посве друкчије мисли у погледу тројне краљевине хранили и вребали су згоду, да и ону автономију у администрацији, правосуђу и настави, коју је последња нагодба троједници зајемчила, ако не покосе, оно постепено што већма скуче и најзад до ништавила сведу.

Свеза дакле, коју је хрватска народна странка са Угарском склопила, није искрена била. И једна и друга страна имала је своје замисли, својих засебних тежња, које се укрштавају. Хрвати су мислили, да на основу нагодбе прошире своја народна права, Мађари пак сматраше овај државоправни положај само као привремен, који ће се имати променити у прилог великој мађарској идеји.

Народна странка за владавине бана Мажуранића понела се и сувише, нарочито, кад се после првог српског рата отворио изглед за Босну и Херцеговину. У томе заносу своме отуђила је српски живаљ у земљи, који се толико вредан показао за време борбе, кад је ваљало одапрети се мађарској навали. Српско се име с хрватске стране не само порицало, него и вређало. То је црна пега народне владавине за бана Мажуранића. Желити је, да у даљем развитку догађаја немила последица од тога што слабија утиска буде, ако се већ не узмогне по све одстранити.

Мађарима није неповољан био тај раздор међу рођеном браћом. Привидном равнодушношћу пратили су га, али су при томе само чекали згоду, кад ће се користити тим раздором. И баш у ономе часу, кад су после окупације босанске Хрвати помишљали, да им крила расту, баш у том часу решили су, да Хрватима ногу подметну и да им не само повикну: довде, а не даље! него да кајасе што већма у своје руке покупе. Баш источна политика мађарска, њихови планови са Босном, служили су као повод и узрок паду Мажуранићевом и наименовању Пејачевићевом. Оно исто, што је произвело промену у српској јерархији, што је патријарха Ивачковића у мир одгонило, а „администратора“ Анђелића паметнуло, та иста мисао скрхала је и владу бана Мажуранића и отворила пута Пејачевићевом бановању.

Према доживелом искуству није чудо, што Срби у тројној краљевини нису зажалили за Мажуранићем. Међутим и у самом хрватском народу тај пад није од великог и замашног утиска био. Такозвана странка права, у сабору хрватском крајња левица, којој је претставник др. Старчевић и који баш у млађем нараштају највише присталица имаде, та странка сматрала је увек владавину бана Мажуранића као подлогу мађарског господства, похлепну и себичну, те с тога преслабу, да се одупре том господству и стане на браник за права народа и земље. Та странка није се надала никаквом добру од Мажуранићеве владавине, шта више, бојала се за морал народни, те с тога није обуставила ватру нападаја својих ни онда, кад је окупацијом Босне остварење велико-хрватске идеје многом Хрвату лебдило истина као варљива ал свакако пријатна машта. Сад, по паду Мажуранићевом, увиђа се на тој страни с болом, да догађаји оправдавају онако држање странке права. Као странка борбе нема узрока да зажали за Мажуранићем и спремна чека даљи развитак.

У таким приликама сео је гроф Пејачевић на банску столицу. Према прошлости својој и према положају, што га је до сад заузимао, није се ни могао надати, да ће наименовање његово за бана бујним одушевљењем у земљи поздрављено бити. Но напрема оном горе реченом и напрема томе, што и сама владајућа странка, која је сложена из хетерогених елемената, није са Мажуранићем потпуно задовољна била, осим неких, који рачунају у личне привржене Мажуранићеве и који с неким зазором и неповерењем изгледају на даљи развитак, напрема свему томе, није Пејачевић ни неповољне прилике затекао, када ступа на своје бановање. Што га при томе још већма крепи и у прилог иде његову положају, то је двоје. Прво, његова особна чистота карактера, у коју сви верују, и социјална му независност, која ће се, по очекивању, обелоданити и напрема горе, ако буде интерес земље захтевао. Друго је, што је бан Пејачевић отпочео своју владавину баш у очи склапања нове финансијалне нагодбе са Угарском и што се у свезу са том нагодбом доводи — спојење крајине с матером земљом. Глас иде од уста до уста и подржава веру, да ће под владом Пејачевићевом утеловити се крајина. Та жива жеља, да се једном оствари донекле целокупност земље, та пробуђена нада, то је оно, што многога у тројној краљевини измирује са овом садашњом променом и заћуткује и у притају потискује много осећање, које би иначе силно на површину избило.

Бан Пејачевић као да потпуно схваћа свој положај. Откад је ступио на владу, понаша се резервисано и тиме само удвостручава оно очекивање, које се колеба између поуздања и сигурности. Кад је у свечаној седници уведен у саборницу, претставио се само са неколико речи. Држи се, да није хтео да развије свога програма с тога, што је рад најпре свршеним чином — спојењем крајине — да распрштн оне облаке сумње и неповерења, које још према њему и према могућој обмани у погледу крајине постоје и политичну атмосферу загушљивом чине. Но ипак у оном кратком поздравном говору свом рекао је нешто, што изазива на промишљање. Као бан, мисли, да му ваља стајати над странкама и нада се потпори од стране сабора и бољих живаља у земљи. Тај положај „над странкама“ није ништа ново у овој монархији у ово најновије доба. И Тафеово министарство оће да лебди „над странкама“, па у неку руку и Тиса мисли, да може владати и онда, кад у сабору, као што је збиља било, остане у мањини. По саму парламентарност у овој монархији таке појаве пису добри знаци. Шта је мислио бан Пејачевић, кад је казао да ће над странкама бити, и то у троједничком сабору, где је владајућа странка толико претежна, то за сада није јасно. „Обзор“ је покушао, да те банове речи невино тумачи, но тај покушај није баш најуспешнији. Нама се чини, да бан Пејачевић тиме хтеде рећи, да свој положај не сматра зависним од гласања у троједничкој саборници. Тиме је из далека

наговештена могућност — распуста овог сабора, а то ће од — „енергичног“ Пејачевића за многе и многе много рећи.

И тако мислимо, да смо дотакли све моменте, који су кадри да означе садању ситуацију у овој земљи. Има ту испреплетених и укрштених осећаја. Српско-хрватска заћевица узмиче испред нових прилика, које своју сен напред у будућност бацају. И највећи поборници Хрватства сећају се, да су са Србима браћа, да су чланови великог Славенства и да читав један славенски полуоток за леђи имају, те да се с тога не морају Мађарима па милост и немилост у наручја бацати. На према промени у банству, претстојећој финансијалној нагодби и очекивању, да се крајина споји, струја духова налази се у неком вртлогу, из ког се за овај мах неможе да изиђе. Талог је томе вртлогу много притајено осећање. Посред тога стоји бан Пејачевић, који једним потиском може правац струји дати. У једној руци држи спојење крајине, у другој распуст сабора, те тако очекује — обнову финансијалне нагодбе.

Но о томе у другом писму.

„Нар. Листи“ о Босни-Херцеговини.

И овог пута, као обично, наилазимо у органу младоческе странке, у „Народним Листима“ симпатични израза спрам славенски народа на балканском полуотоку. Под насловом „Аустрија у балканским покрајинама“ доносе „Н. Л.“ у 139. броју свом чланак, у ком поводом предстојећег састанка конференције европски дипломата у Берлину разлаже, како осим Русије нико није источно питање сматрао за славенско, како је Аустрија упутила се била и јегејском мору, само да онемогући сједињење балканског Славенства, но како је у томе после промене у Енглеској обрт наступио. Аустрија, вели „Н. Л.“ у којој је већина славенска, неможе и даље стављати се као препрека заграничног Славенства, ако ће у обште да дође до уређени и консолидовани унутрашњи одношаја. При томе не кажемо, да би Аустрија заграничном Славенству ма у чему помогла, али што тим већим правом од ње желимо, то је: да нашим суплеменицима заграничним у њиним неспорним правима и прирођеном развоју никад и нигде не сметају. Од Аустрије не желе више ни сами заграничи чланови велике славенске породице. С обзиром пак на састав ове монархије у погледу народном, свагда смо били и јесмо противу тога, да Аустрија међу заграничним племенима славенским спроваћа политику освојачку. Свето-историјска и културна улога Астрије је једино у том, што је она држава, која има бити обранбена тврдиња и моћни штит права неколицине мањи створова државни и народни задруга по сред народни велесила европски. Улогу освајачку није Аустрија нигда имала; најмање је пак има сад, кад у наоколо њени граница нема ни једнога краја, и народа, који би се отимао, да буде примљен у њено јато, и ни једна државица или народчић, који би имао потребу заштите, обране свога права с те стране.

Даље веле, да балканско Славенство, које је јуначки преживило оно круто доба у ком је помоћи ради погледало на ову хришћанску велемоћ, сада најмање има воље, да постане градиво агресивне, освојачке политике бечки и пештански државника. Да Аустрија заузме све славенске земље на балканском полуотоку, то се зајиста неће догодити; а одкинути од те сличне целине један део, или из ње само средину узети, да би на лево или на десно остали распачани делови тога тела, то аустријској држави не би никакву срећу донело. Балканско Славенство не треба за своје коначно и подпуно ослобођење од Турске ништа млого. Бугарске две половине сјединиће се у најскоријем добу, можда пре, него што се берлинска конференција у својој „ограничености“ томе нада, па ће се само о том договарати, да би на свој просторији, где балканско Славенство станује, створила се федеративна судржава, у коју би спадале: Црна Гора, Босна, Херцеговина, Србија и Бугарска. То би зајиста био леп скуп који би имао доста моћи за своју обрану без туђе обране. Животни интерес ове државе не изискује, да се ода опасностима за ослобођење толики милијона хришћански суседа, које би можда на неколико година задржала — јер за дуго то не би било. Ко са Аустријом поштено и разумно мисли, не може јој саветовати ништа друго, него да се што пре окане своје освајачке политике на балканском полуотоку, да би што пре натраг извела своју војску из Босне, и да не предузме ништа, што би у народима балканским побудило подозрење непријазни, или непријатељства.

Политички преглед.

Познато је, да су за финансијске чиновнике из Угарске и Тројединице отворени **курсови за учење хрватског и мађарског језика**, како би и у једној и другој земљи могли бити употребљени за финансијско звања. У Загребу је отворен мађарски курс за Хрвате, у Печују хрватски за Мађаре. Познато је и по, да је дотична наредба неповољно у Загребу примљена. „Пешти Напло“, бележећи тај чин, вели: „Честити Хрвати налазе, да је са свим у реду, што се у Печују учи хрватски језик; на против пак, крај свег новог поравнања и утеловљења војене Крајине, протестују, што се у Загребу ствара мађарски учевни курс. Хрватски саборски заступници држали су шта више у тој ствари три конференције и по берутином предлогу послаће бану депутацију, која ће разложити „незаконитост наредбе, коју је финансијски управитељ Давид у тој ствари издао, и њене штетне последице“, и бана замолити, да против те наредбе учини нужне кораке. Чланови дотичне депутације јесу др. Суботић, др. Војновић, Свет. Кушевић, Берута и др. Врбанчић. Душа ваља, лепо си ти је то мађарско-хрватско братство! примећује на завршетку „П. Нап.“ Из Загреба пишу о том „Н. сл. Пр.“ пак, да је да 30. маја. бан горе поменуту депутацију примио и да му је она на писмено предала представку, у којој тражи, да он зада своју реч, е ће радити, да се школа мађарског језика затвори. Бан на то такође на писмено одговори, да он у дотичној наредби о учењу језика не налази никаку повреду закона, те по томе не може ни радити, да се она повуче на траг; на против изјави, да ће радити, да се укине последња алинеја наредбе, која вели, да ће чиновници, који буду ишли у ту школу језика, имати првенство. Осим тога изјави бан, да ће чувати своје право ингеренције, које му припада при именовању финансијских чиновника. Депутација је требала сутра дан у конференцији поднети сабору извештај о свом посланству. Банов одговор није опозицију задовољио. Толико претходно о томе из страних новина. Не сумњамо, да из Загреба не ћемо добити шири извештај о целој ствари.

Изборна реформа за Чешку, која у овај мах стоји на дневном реду унутрашње политике у Аустрији, примљена је од свију странака онако, као што су све досадашње мере тафеове владе, мере, које носе на себи печат и значај половности. Нпр. наредба о равноправности језика — она је Немце до зла бога узбудила, у право раздражила, ма да Чесима, да друге аустријске Славене ни не помињемо, није испунила њихове природно, историјски и иначе оправдане жеље. Тако је исто и са реформом изборног реда за чешки покрајински сабор. Немачки заступници у том сабору озлојеђени су, по што би им дотична реформа један пут за свагда узела из руку крму у автономним стварима чешке краљевине. Чеси опет нису тим поднеском задовољни, јер су изложени вољи и моћи племства свог, које је по превасходству феудалне боје. Један бечки лист пише, да је др. Ригер рекао, да поднесена изборна реформа не задовољава ни у слободоумном, ни у народносном правцу не испуњава природне и оправдане тражбине Чеха, јер они хоће, да се земаљски изборни ред из основа измени. Па ни сам орган чешког феудалног племства, „Фатерланд“, — ни он није задовољан са садашњим поднеском, велећи, да је тај поднесак малена реформа, којој се много што шта може замерити. По томе дакле може се узети, да је исплетена нит реформине судбине. Немачки заступници, који су у већини у прашком сабору, већ начеоно ће бити противни поднеску, Чеси никако не могу да се загреју за њу, и тако нема сумње, да изборна реформа не ће пасти. И сама влада зна то, те се већ уживела у ту мисао, само жели, да се та негативна одлука не мотивује политичким разлозима, него мериторним, нпр. тим што би се рекло, да већина сабора не налази, да је поднесак довољно мотивован, или да се не слаже са садржином поднеска. Шта ће влада после тога, како иначе мисли испунити чешку жељу у погледу промене изборног реда, то се још не зна, и с тога је свако радознао на седнице чешког покрајинског сабора, које су због одборских расправа на неколико дана прекинуте.

Аустријско-црногорска делимотацијона комисија, која има да коначно означи црногорско-херцеговачку границу, почела је свој посао 31. маја. Црногорски комисар Стева Зимонић, стигао је 30. маја у Нудоле на херцеговачкој граници и са бригадним пуковником Бабићем уредио уредио је поречна права сељана из Миротинске и Снежвице. Отуда је с Бабићем отишао у Требиње, где га је чекао Аустро-угарски делимитацијони поверенik, капетан Сауервалд. Сутра дан су почели радити да коначно обележе црногорско-херцеговинску границу.

Међу предлозима о уређењу грчко-турске границе, који ће бити поднети берлинској суплементарној конференцији, биће, као што је познато, и **вадинктонов предлог**. „Нац. цјтг“ овако чрта исти предлог: Погранична пруга, коју је Вадинктон пре свог одступа предложио, погоднија је по Грчку од оне, која је по његову предлогу у записнику берлинског конгреса означена. Познато је, да досадашња граница према Турској иде доста тачно по 39. згради северне ширине дуж косе Ортиса и само на западу допире један повећи део грчке области већма према северу. По вадинктопову предлогу допире источна, тј. граница у Тесалији скоро до 40. града северне ширине, а то је до боговског брда Олимпа. На западној страни, у Епиру, није смео француски државник толико од Турске откинути, колико на истоку. На јонском мору није северније ишао преко реке Калама, која утиче преко пута од острва Крфа, и то баш на спрам уског јужног језика острва. Граница иде даље на исток левом обалом реке, па према Мецову пење се пут северо-истока, спушта се у брдску косу некадашњег Пиндуса, који је од севера к југу дели у Епир од Тесалије. С оне стране брда, обухватајући брда Хасија, хвата се реке Ксерага, која се с леве стране улева у главну реку Тесалије, у стари Пенеј а данашњу Саламбрију, која у главном тече од запада пут истока. По томе би долине те велике реке са својим варошима Трикалом и Ларисом (Јенишером) Грчкој допале.

Извештај одбора ванредне народне скупштине о железничкој конвенцији.

(Наставак.)

У другом ставу овог члана оставља се и нама и суседној монархији подпуна слобода за одређивање унутрашње или тако зване локалне тарифе, а наравно то може само годити нашим интересима, а никако не може нам бити од штете.

Према одредби трећег става Србија даје аустро-угарској монархији тарифу највећма повлашћеног народа, а ужива исте користи на савезној угарској прузи од Земуна до Пеште и на пругама које сад вежу Будим-Пешту с Бечом и у колико томе на овој последњој прузи не би била противна већ постојећа правила, задобивена у след повластица или другог каквог основа. Кад се узме у обзир да ће Аустро-Угарска ради везе с нама градити нарочиту пругу од Будим-Пеште до Земуна која је скоро толико дугачка као и наша пруга, онда остављајући све на страну не може се наћи разлог с кога би требало, да стране есјапе, на прилику немачке ил француске, јефтиније возимо од аустријских еспапа, јер материјалне користи од туда не можемо имати. И зајиста кад већ морамо неки извесни еспап да набављамо са стране, нама је све једно одакле ћемо и набављати, јер тада тражимо само квалитет и најјефтинију цену.

Осим тога могло би се поденути при овоме ставу још и ово питање: Кад ми дајемо Аустро-Угарској тарифе највећма повлашћеног народа на целој нашој прузи, за што и Аустро-Угарска не даје нама тарифе највећма повлашћеног народа на њеним линијама иза Беча? Али остављајући на страну познату околност да су тарифе на аустријским железницама тако различне, да од две године вођени преговори о тарифном уговору између Аустро-Угарске и Немачке не само немађаху никаква резултата но по самој изјави аустријског министарства трговине а у след поменуте неједнообразности, нема ни изгледа да ће се такав уговор моћи закључити — треба се само опоменути да аустро-угарска железничка мрежа износи око 18.000 километара, дакле да је 45 пута дужа од наше пруге, па је лако увидити да би такво захтевање од наше стране и сувише неоправдано било.

Међу тим ако се пажљиво проучи значај другог става у 9. чланку, лако је увидети да би поменута добит била само формалне природе. И заиста у том одељку одређује се, да Аустро-Угарска на свима својим пругама не прави разлику у тарифи између наших и њених еспапа истог рода и пошто се напред може знати да Аустро-Угарска водећи рачуна о својој производњи, неће дати туђим еспапима ниже тарифе од оне, коју је одредила за своје еспапе — одбор налази да односно транзитне тарифе за ибше производе, које преко Аустрије извозимо, можемо спокојни бити.

На послетку мора се признати, да ће између нас и суседне монархије настати жив саобраћај кад се обе пруге вежу, а у след тога настаје и потреба да се уведе једнообразна тарифа на српској и савезно-аустријској прузи што је у последњем ставу овог једанаестог чланка и стављено у изглед.

Из свега овога следује:

1. Да је Србија савршено независна односно тарифе, јер ако је утврђено да стране уговорнице стављају једна другу на ногу највећма повлашћене државе, то је са свим оправдано жртвама, које обадве стране приносе за подизање железнице, па је и природно да никаква трећа држава, која никакве жртве па ту цељ принела није, не може полагати какве претензије на оне олакшице, које обе стране уговорнице једна другој признају. Но ако за тренутак и не би хтели узети у обзир жртве, које ове две стране чине, па би смо, као што се с неких страна подиже глас, Аустро-Угарској хтели мање олакшица чинити, те да странима олакшамо конкуренцију с Аустријом у нашу ползу, онда би се могла та иста тежња и противу нас окренути, те би онда железница, место да буде олакшање, постала отежање за саобраћај и трговину оних држава које су се ради олакшања жртвама изложиле.

2. Исто тако нема никакве зависности у одређивању тарифе ни због одредбе у последњем ставу члана 11. Јер том одредбом смера се само на то, да тарифе у извесним тамо означеним случајевима и на српским пругама и на поменутој савезној прузи буду једне исте. Она истоветност намењена је међусобном олакшању трговина, „а што ће тарифе бити једне исте“, тиме још није одређено и колике ће оне бити, но ће зависити од доцнијих погодаба при којима ће наравно обе стране старати се, да своје интересе обезбеде, а то може бити само тако, ако се овде интереси доведу у сагласност. Доцнија дакле погодба биће меродавна.

У опште цео 11-ти члан, који говори о тарифама, не само ненаноси никаквог в еда независности Србије у одређивању тарифа, но и у колико су неки општи основи изречени, они стоје на потпуној узајамности. Ништа се не признаје Аустро-Угарској, што и она не би признавала Србији и обратно. Такве одредбе изискују жртве, које обе стране уговорнице у овај велики предузетак улажу. А на послетку нема ни примера да су игде две стране уговорнице утврђивале да с неким трећим повољније поступају но што би једна с другом поступале. Захтевати, да се што другојачије уговара била би проста бесмислица.

Седамнаести члан објашњен је у одбору овако:

Њиме се олакшава транзитни саобраћај. Јер у место досадањег поступања, по коме се транзитна роба не само декларирала, него је на излазној и улазној тачци потчињавана ђумручком плегледању, сад се овим чланом утврђује, да неће више бити прегледања ни при улазу у суседну монархију, ни при излазу из ње. Само се захтева да се пријави за провоз код нашег ђумрука и да се снабде са спроводним писмом и товарним листом. Ово доноси собом онај услов у 3-ој тачци овога члана, да вагони морају бити прописно затворени; а за то што се вагони прописно затварају ослобођавају се поједина колета од затварања. Овом одредбом учињена је олакшица пошиљачима транзитне робе. У место да сваки пошиљач такве робе затвара свако колето као до сада, сад се по овој тачци та дужност преноси на железничку управу, која јемчи да ће за превоз пријављени еспап бити заиста и провезен у вагону прописно затвореном. (Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Загреб 30. маја. Сабор троједне краљевине отворен је, као што се то у своје време јавило, прошле суботе. До сада радња саборска била је само формалне нарави. Од свих тих формалности вредно је напоменути уведење новог бана грофа Лад. Пејачевића у сабор и поделења законске основе међу чланове сабора „о инартикулацији уговорене међу Угарском и краљевинама Хрватском, Славонијом и Далмацијом финансијалне нагодбе.“ Због болести своје није се могао бан одма први дан сабору претставити, него тек у другој седници, која је била прошлог уторника. Нетреба ни да вам кажем, да је том приликом у саборници развијен што већи спољашњи сјај. Вирилци, који се ретко ил никад не дају у сабору видети, стекли су се овога пута у приличном броју и у свом свечаном руву. Осим тога и више католичко свештенство с архијепископом на челу, било је у тој седници присутно. Од српског православног епископата не беше за овај мах ни једног претставника. Народни заступници, који су се скоро сви искупили, били су такође у црном оделу. И тако се у спољашњем погледу све учинило да увод бана што свечаније испадне. „Обзор“ тим поводом каже, како хрватски народ радо у бану види нешто више, него ли простог министра, те је с тога тај стари свечани обичај и одржан до данашњих дана. Депутацијом једном позван је и допраћен бан у саборницу и ту се овом кратком беседом претстави.

Високи саборе! Ја знадем, да ме чека на овом високом месту, које сам по милости и по највишој вољи Њег. Величанства нашега премилостивог краља и владара заузео, да ме чека јако тешка задаћа. Част ми је пре свега представити се и поздравити високи сабор, као високо законодавно тело наше земље. Мислим да ми је као бану ових краљевина стајати над странкама у деловању мом. Ја ћу увек имати пред очима закон и праведност. Уверавам вас, да имадем добру и крепку вољу учинити све, што на добро земље и на корист нашег народа иде, (Дуготрајно Живио) а ако ме овај вис, бор, као и сви добри патриоти и сви бољи живљи у земљи подупирали буду, надам се божјом помоћи постићи циљ, благостање и задовољство миле нам наше домовине, (Дуготрајно Живио) јер само сложним радом одоздо могу најбоље интенције владе успешно деловати. А сада допустите господо да закључим онако, како се то нашем вазда верном народу и овом високом телу најбоље доликује: Живио краљ! (Дуготрајно и бурно живио.

Да вам речем коју о утистку, што га је та банова беседа у сабору и у публици произвела. Листови пишу, како је бурним „живио“ чешће прекидана та беседа. Ја вам од своје стране не могу рећи, да се збиља захорило „живио“ на оном месту беседе банове, где је казао у опште, да има добру вољу, да настоји око бољитка ове домовине. Међу тим се може рећи, да целокупни утисак није показивао великог одушевлења, што је у осталом по све разумљиво. Шта више, у склад те свечаности мало није запиштао нехармоничан глас. Кад је претседник предложио, да се одабере депутација, која ће бана у сабор по стародавном обичају да позове, онда је др. Старчевић заискао реч од претседника и хтео да изјави, како он бана сматра, и да је противан изашиљању депутације. Претседник Крестић доскочио је тој непогоди тиме, што Старчевићу није дао реч, наводећ токорсе као да је сабор пре но што се овај пријавио за реч већ пристао на изашиљање депутације. И тако је све обављено глатко и као што се унапред спремило.

Друга је главна ствар, као што сам напоменуо то, што се законска основа о обнови финансијалне нагодбе изнела на сто куће и међу чланове поделила. Сама та основа позната је довољане нашем свету, а приликом расправе о њој још ће се јасније видети. На расправу ће пак доћи тек од идуће недеље, у прву среду која долази. Тада ће се расправљати и на угарском сабору и тако ће се

неки паритет у том погледу између троједнице и Угарске одржати.

Та расправа о финансијалној нагодби, то ће управо бити једини главни посао овог саборског заседања. Буџет, који би се такођер имао сада расправљати, јер погодишњи индемнитет крајем овог месеци истиче, неће доћи на ред. Вели се, да ће земаљска влада искати од сабора продужење тога индемнитета још на три месеца, да би нови бан имао времена за потпуно оријентовање. По томе би се сабор разишао и у другој половини септембра поново за буџетксу расправу састао. Тако се бар за сад у посланичким круговима поговара, а да ли ће баш тако и бити, то вам не могу за јамачно рећи.

Осим тога, што је на сабору било, важно је такође и оно, што се по саборским и клубским конференцијама догађа. Велику је прашину подигао циркулар уг. министра финансије преко познатог овде Давида на све државне финансијалне чиновнике, услед којег је овде основан течај за учење мађарског језика. Међу тим та ствар још није до краја доведена. Решено је само у саборској конференцији, да се једном депутацијом умоли бан, да својим путем и начином обустави учење мађарског језика. Данас је била депутација код бана. Шта јој је овај одговорио, то још незнам. Како пак читава та ствар дубоко засеца у државноправни одношај с Угарском, како Мађари кршењем и ове нагоде хоће да прокрче пута помађаривању преко Драве, како даље и неких партајских утицаја имаде, из чега се може да излеже криза у потпуном јеку, то ћу ја посебно о читавој ствари тој писати у идућем допису.

На завршетку имам још да споменем, да се овде од неколико дана бави дични јунак из српско-турског рата пуковник Ђура Хорватовић. Враћа се са Цетиња и Савом ће у Београд. По себи се разуме, да се овде свако интересује за таког човека који је уза све још и својим понашањем само кадар задобити. Што му се у неким листовима приписивала нека важна политична мисија на Цетињу то је само сплетка дотичног дописника. Хорватовић је био, као што је познато, и на арбанашкој граници и вели, да је читава та ствар арбанашка и њихов отпор, да не падну Црној Гори, намештена и страшније нацртана, него што је у збиљи. Но сада се већ престаје и са тим заваравањем и признаје се, да Арнаути одлазе својим кућама и да ће се читав логор у ништавило расплинити. Тако ми рече и Хорватовић, који се о томе на своме путу лично уверио.

(J. B.) **Будим-Пешта** 13. јуна. (Последња седница школског савета. Борота и пашквиле. Чланак „Администратор и унија“ и овд. владини кругови. Даљска општина и Анђелићева обећања.) Чудно ми је, да ни један члан школског савета није пустио опширнији извештај о последњој седници тога тела, која је недавно држана у Карловцих, под председништвом Анђелића. Судећи по дискусији, што је том приликом вођена, не бих рекао, да је Анђелић заслужио таку дискрецију од стране чланова школскога савета. Баш за то се и надам, да ће се наћи који од господе чланова, те нас о тој ствари опширније известити. Ја ћу овом приликом да изнесем нашем читалачком свету само неку и неку аферу, што се том приликом збила између појединих чланова школског савета и садашњег владике — администратора, у колико сам о томе дознати могао.

Приликом те последње седнице рађено је већином на нашим школским приликама, али се некако изродила и дебата „о именовању администратора“, а та је једнога дана пуна 3 сахата трајала. Касапиновић и Максимовић су најжешће нападали на администратора и доказивали, на основу познатих нам већ разлога, да је именовање администратора чин незаконит, обзиром на нашу народно-црквену автономију, и да администратору у овим и оваким приликама у нас нема места. Када је дошла реч и на питање овогодишњег сазива српског сабора, овако се о тој ствари Анђелић изразио: „ако ове године не буде сабора, ви сте криви (окренув се Максимовићу и Касапиновићу,) што сте већ унапред дигли ларму.“ На то му је Касапиновић овако одговорио: „каква ларма? Зар је то ларма, кад народ шаље петиције сабореком одбору зарад сазива сабора? **Тек онда, ако не буде сабора, тек онда ће бити ларме!**“ Карактеристично је било, када је на то устао прота и професор богословије Борота, те својим мирним достојанственим гласом стао уз наше народне борце, као и увек до сада, па научним разловима и доказивањима поткрепио тврдње Максимовића и Касапиновића. На Анђелићу се иза тога приметило, да је био фрапиран, и да је сав у лицу од једа пребледио.

То су вам неке и неке занимљивије епизоде из последњег заседања школ. савета. Било је таких и више, па надајмо се, да ћемо о свему и више шта дознати.

Када у обзир узмемо поменуту аферу између проте Бороте и Анђелића, онда нам је сасвим јасно, од куд пашквиле против хвале вредног професора богословије, ко ју је писао и чијим инспирањем. Борота је, као што је то већ опште познато, човек поштен, карактеран и научен. Зна се и то, да је садањи администратор човек осветљив, те се попео на душу Бороти, да га се ако је икако само могуће опрости. Њему су мили једино: скутоноше, пузавци и чанколиви, који се и сваком његовом мигу клањају, а не људи од карактера и слободне воље. Па како није било прилике ни пута, да се поштеним начином удари против Бороте, ударило се против њега клеветама и пашквилама, а то у толико већма пада у очи, што је фамозна пашквила угледала света одмах после споменуте већ афере између Бороте и Анђелића. Знамо дакле, ко је писац и инспиратор пашквиле против Бороте. Ако садњи администратор тим начином мисли, да удара на част поштених људи, то ће се јако преварити у рачуну. Мило нам је, да су ђаци Боротини тако узели у обрану свога изврсног учитеља, а писца тај, о томе не треба ни сумњати.

— Чланак „администратор и унија“, што је изишао у 74. бр. „Заставе“, јако је усколебао и овдашње пријатеље Анђелићеве у влади, у толико већма, што тај чланак још ни с које стране није побијен. Тако се један од тих пријатеља владике-администратора изразио: да је исти чланак врло фаталан за Анђелића, и да је оно, што су на то донели органи владичини, само потврда да је оно збиља све истина, што је у поменутом чланку речено.“ Држ. секретар у министарству просвете изразио се опет: „да је влада са Анђелићем награјисала, и да је сад стерана у ћор-бујак“ (zsák-utcza). Из тога се види, да влада само тражи пута и начина, да га се курталише. И сам министар просвете рекао је: „да је већ много што-шта о Анђелићу слушао, што му се не допада.“

По томе, а и по многим другим приликама судећи, смео бих слободно тврдити, да је Анђелићу овде одзвонило, — он је постао немогућ. Као што сам већ напоменуо, влада гледа да га се курталише, у толико пре, што се види, да од босанске Анђелићеве мисије нема ништа, и што се то већ и овде знаде, да је Анђелић, од како је администратор, многим својим безобзирним и недостојним чина му делом, а и незнањем и неспособности показао, да је eo ipso сасвим немогућан. Овде се мисли, да ће Анђелић већ почетком зиме моћи попевати „ала наше замало бејаше“. Како се сад већ зна, да од сабора ове године у одређено време не ће бити ништа, престају сви досадањи изговори, те би ваљало да нам општине листом устану са претставкама. Нема сумње, да би у том случају био ускорен Анђелићев пад.

— Да вам још нешто напоменем, што ће се односити за данашњу промену у нас. Један од романских нотабилитета, стручњак у богословским наукама и данашњи носилац романске автономије изразио се пред једним од наших посланика на уг. сабору овако о Анђелићу: „тај код нас не би ни пет минута опстојао.

— Мушка обрана народно-црквене автономије нам од стране наших посланика на уг. сабору, потстакла је и у многога ученијег и самосталнијег Мађара интересовање за ту нашу ствар. Тако је н. пр. пре неки дан посланик и универс. професор др. Кауц умолио једнога од наших посланика, да му буде при руци при скупљању података у тој нашој ствари. Те и таке појаве могу стојати у тесној свези са скорашњим повратком законитог стања у нашој цркви. И самој влади не може ићи у прилог да сеје незадовољство у целом нашем народу за љубав једном Анђелићу, од кога се нема ничему надати. То не би на послетку одговарало ни државним интересима.

— Да рекнем још две-три о последњој претставци даљске општине. Анђелићеви агенти трубили су у сва звона, чак и по овдашњим новинама, када је оно неколико општиница у Банату — свега ваљада сто пумери српских кућа — од министарства поискало, да се сабор не сазива све донде, док се не исплате још дугујући саборски трошкови. Даљска је општина прва у том „дичном“ колу, која репрезентује нешто већи број српских кућа. Туркоси и Мађарони у Новом Саду једва дочекаше њевину изјаву, да за се кују капитал. Данас сам баш дочуо, како је потекла та изјава. Даљчани су од пре уживали више хиљада јутара земље митрополитског добра. Ту су земљу процесом изгубили, те су се у тој ствари обраћали на сабор, но разуме се, да је и овај морао признати неоспорно право митрополитово над том земљом, а једино је препоручио митрополиту, да при издавању те земље под аренду нарочито у обзир узме Србе из Даља. Агенти Анђелићеви употребили су то као сретство за кортешовање, као да ће им бајаги садањи администратор испословати, да ту земљу натраг добију. Наивни људи, те олако повероваше тим варљивим обећањима! Ето вам извора изјаве даљске општине. Чувајмо се сличних заваравања несавесних кортеша данашњег администратора!

Из **Хрватске** 23. маја. — Свуда по Хрватској нарочито у главном граду Загребу говори се и господа „во вишњих“ увјеравају, да ће се крајина наскоро утјеловити матери земљи т. ј. Хрватској. Ако ово није маневар неке господе, да финансијска нагода између Хрватске и Угарске лакше на сабору прође, то ће ваљда наскоро и крајишки заступници доћи на сабор, од чега се многи патриоте надају бољем обрту за нашу отаџбину. Ну чини се да навор ових патриота није оправдан јер је познато, да и у крајини као и у цивилној Хрватској постоји на жалост нека мржња између племена српског и хрватског, те је то чињеница, којом ће наши противници увјек са успјехом моћи рачунати.

Нама Србима приговара се још и сад, да смо ми тој неслови криви, јер непријањамо уз државну идеју, него нагињемо изван државе. Таки нападаји могу се у хрватским листовима са разним варијацијама наћи, ма да је познато, да су Срби били и остали увјек вјерни држави и царукраљу и у временима највећег искушења, те су за опстанак ове монархије највише од свију народа допринјели.

Колико су пак Срби криви, те постоји раздор међу ова два племена, нека се та господа сјете најновијег времена, а то је од Рауха па до сад.

За Раух-Вакановићеве ере Срби су држали уз тадашњу народну странку, која је обећавала, да ће извојевати већу самосталност нашој отаџбини, те је та странка проповједала слогу међу истовјетним народом и српско је име поштовала; па да се покаже колика је слога међу Срби и Хрвати, Срби су у чисто српским мјестима бирали за посланике хрватске католичке попове; док су у истим мјестима Срби кандидати, који нису народној странци припадали, падали.

Кад је народна странка до владе дошла изневјерила се своме програму, па је то испричала у своме органу тиме, да су још неки знаменити људи, кад би до владе дошли одступили од програма. Срби Хрватима, да нужни нису, јер да се Хрвати с њима здруже неби могли „ни на врапце ударити“.

Владајућа, и некад народна странка уведе школски закон, који је на први поглед изгледао либерален; ну којим се смјерало да се Срби похрвате. Да Хрвати нису још дорасли за онако либерален школски закон види се и из тога, што неки професори и на самом свеучилишту немогу да се отресу шовинизма те држе предавања о хрватским пјесмама, које опјевају хрватске јунаке Милоша Обилића, Краљевића Марка, Југовића и т. д. Кад се то догађа на највишем учевном заводу, шта онда можемо захтјевати од мање учених људи а особито од пучких учитеља?

Па кад се Срби на све ово невадовољни показаше рекоше браћа: „Шта ви православни још тражити имате, каа су православни на највишим мјестима понамештани?“ Ово ће рећи, да су Срби само misera contribuens plebs те да нема право ни грађанског него су само зато ту, да војску попуњавају и порез плаћају.

Још нам је у живој памети како су неки одличнији Срби позатварани, и понашање држ. одвјетника том приликом, па кад се показало након вишемјесечног затвора, да су ти људи страдали услед простих денунцијација, „Обзор“, лист владајуће странке тјешио је Србе тим, што су могли увидити, да не живе у безправној држави, што судови нехтједоше невине људе осудити, а владу је савјетовао, да свакој денунцијацији невјерује. Та изјава није истом листу сметала, да прима дописе у којима се Срби денунцирају као издајице, а и исти их је лист тако крстио. У многим мјестима Хрватске и Славоније а особито у крајини нашло се мисијонара велике хрватске идеје, који су држали, да ће денунцијацијом звонимирово краљевство створити. Ови су људи описивали и денунцирали свакога као опасна, који се са три прста крсти, као: ниже чиновнике, учитеље и — risum teneatis — владику Теофана Живковића.

Посљедица свега тога та је, да је свуда завладало неповјерење, и да су увиђавнији Хрвати, — којих је на жалост врло мало — увидили неправду, која се Србима чини, а и посљедице које се из тога породити могу, те осуђују рад заслијепљених људи; српски народ пак није пропао, него се српска свијест још боље пробудила.

Ово написасмо не зато што се бојимо, да ће Српство изгинути у овим крајевима, већ што нам је стало до среће народа и земље у којој смо рођени и гђе живимо; јер смо ми мален народ и само ако смо сложни рачунати ће се с нама као фактором, а док се ми међу собом гложимо и заборављамо на потребе народа, дотле се туђин у најплоднијим крајевима наше отаџбине шири и односи нам наш капитал.

Бадава је све напрезање, српски се народ овђе уништити неможе. Руси су према Пољацима много јачи и Русија је независна па немогоше Руси Пољаке уништити, а да и државе гђе има више племена и народности могу напредовати, ако су толерантне народности, јасан је доказ Швицарска. — Ми Срби нетражимо као што нам се пребацује, да будемо у држава у држави; нека се српско име поштује, ћирилица у уреде уведе поред латинице и садањи школски закон укине, који је по наш народ убитачан, ако ли пак хрватска владајућа странка остане код досадање политике нека се онда нечуди, ако се у Срјему бивши Раухијанац Кушевић изабере, а у Далмацији пропане Клаић, с тога: Caveant consules.

= К. **Из Дивоша.** Дана 23. маја о. м. задесила је грозна и неописана елементарна несрећа и невоља ово место као и околицу, наиме, лед је коначно побио како винограде тако и сву посејану летину, да је овај народ остао просијаком. Око 5 сати после подне почела се је бура и олуина дивати, испрва крупна киша, затим лед, који је као голубије јаје велики био и то тако силно, да га је народ лопатама из авлија гртати морао. Изим што су виногради и њиве са свим побијени, штете је силне било и на кућама и зградама, јер је олуина кровове кидала. Баште засађене са варивом, све су побијене и водом покрите, тако да ни варива за јело немамо.

Овај несретни случај начинио је преко 50 хиљада штете и упропастио нас је тако силно, да стојимо на вратима пропасти и да ће многи просијацима постати.

Становници овога места поднели су своју молбу преко кр. поджупаније на високу кр. зем. владу, да им се какова помоћ пружи, да би се изранити могли до идуће године, јер ако се помоћ не пружи, свет ће од глади умирати, и уверени смо, да ће кр. поджупанија срца и милости на спрам своји становника имати и високој влади препоручити да се помоћ пружи.

Изим тога, такође смо се обратили на нашег народног посланика г. Милана Борђевића и замолили, да би се код вис. зем. владе на сабору својски заузео, да нам се какова потпора даде, да не би морали од глади умирати, јер и друга места која су каковом несрећом пострадали добивали су потпоре да се до идуће године изранити могу, те се и ми тим више уздамо, да ће вис. зем. влада своју рукопомоћ бедном народу пружити.

Идемо да видимо.

Занатлијске задруге.

III.

Конкуренција или такмичење види се данас у свакој радњи. Она је без сумње кадра била унапредити сваку радњу, и то је и чинила, све дотле, док не поче швиндлерски материјалистичан свет уносити преваре, у чисте људске редове. Данас невешт човек неможе да разазна добар еспап од хрђавог. Данас неможе тако рећи богата фирма, да одржи радњу са ма каквим жебраком, који из швиндлерски фабрика доноси еспап, а по најмању цену продаје. Данас има друштво, које као карике у ланци кроз свет скопчано стоји, те иде једно другом на руку и протурују, своје трање, под добру робу, а јефтину цену.

Можели појединац томе злу на пут стати? Можели појединац, са поштеним срцем и чистим мислима у томе друштву опстати?

Заиста да неможе, већ што више, мора и сам тај швиндл да потпомаже, и да на руку иде варалицама, да се што пре и шта боље обогате. Па шта из тог сљедује?

За поштеног, честитог и доброг раденика, нема места. Мора се и он довијати свакојаком лукавству, лагаријама, преварама и постати неморалан човек или остати вечна ужасна сиротиња да једва свој бедан живот одржава.

Нити има свог поноса, ни значаја.

Све је ово написано из искуства. А сваки држим да се и сам уверио о реченом; ал' ако није, а он нека пође ма у коју већу варош, па ће видети наше занатлије, да их има 200—300, да их је 3—4 који су се кроз свет протурали, и нешто имања стекли па и то је ишло са занатом и мимо заната, а наћићете 10—20, који могу уљудно да живе: а оно све оруго, мора да се брине од дана на дан за леб.

Дакле ту непомаже, ни мудровање, ни себичњаштво; јер што даље буде овако занатлијство наше појединце стојало и за себе радило, као појединац, неће ни до чега доћи. Биће вазда туђ, јефтин надничар. Јер наше занатлијство, особито што је у последње доба постал , нема ни оне вештине, ни искуства, које је имало старије занатлијство, јер старијем занатлијству стајало је у дужности вандровати по свету, и изучавати у страним земљама занат, те је морао при полагању свог ремека, показати вандровску књигу, ди је био и шта је учио, и како се владао.

Напротив данас, од како је заведена слободна радња, и неудали се један момак из свог места, ту шегртује, ту постане калфа; а може одмах постати и мајстор, те на своју руку радити.

Шта се од таког мајстора може очекивати, кад му у супрот стане конкуренција, једног вештог, изученог и у свету опробаног мајстора. Дал' да победу одржи? Заиста не, већ мора подлећи и бити туђ раденик на комад.

Можда ће ме ко упитати, па што онда, кад је тако, да су нам већином мајстори невешти одржати конкуренцију? Ту, баш у том питању лежи права тема овог чланка.

За сад, првих година, наравно да ће бити тешко и задрузи доћи до оне мете, коју је себи поставила; али задруга може доћи, а појединац никад.

Видели смо, да задруга као такова има свог капитала; а имаће и свог кредита. Са својим капиталом кадра је она из своје задруге, једног, ал' два члана испослати у престолницу једну ил' другу, де ће ти чланови, као већ добро изучени мајстори, за један месец дана, прегледати све занатлијске радионице и де ће докучити моћи, како се долази до извора првих мустара и израда. Изучиће тамо, како се по сликама, које модни листови доносе, може стварно остварити она ношња или обућа.

Ти чланови вратиће се у радионице задружне и ту ће бити у стању све оно производити, што муштерије које по бонтону мајстора траже, желеле буду.

Осим тога, задруга ће бити у стању у свако доба, када се буду ма где, било у овој нашој, било у којој страној држави индустријске изложбе држале, своје веште чланове тамо послати, да виде шта је ново, шта ли напредније створено. А и сама ће моћи, ако буде свој посао слошки радила, што вешто и ваљано за разне изложбе стварати, тим свој углед подизати, а отуд сигурну корист вући. Само тако брижна и вредна, па онда пожртвујућа задруга, моћи ће отворено стати на пут свакој швиндлерској конкуренцији. Шта више, са својим чистим реалним радом, она ће бити кадра потући сваку другу, варљиву радњу; јер задрузи нити ће бити нужда, нити потреба, да прибегава варању и швиндлу; она може уверена бити, да ће сваки грађанин са поверењем њој приступити, јер ће знати, да ће бити солидно, са својим поискавањем послужен.

Осим тога може така ваљана задруга ступити у свезу са другим сличним задругама у држави, које ће њој разне нове мустре на углед слати, а она ће опет од своје стране или потпомоћи трошак сносити, што је дотична задруга имала око набављања речене мустре, или ће у замену своје какве нове мустре, којој другој задрузи за одштету уступити.

На тај начин моћи ће се наше занатлијство унапредити, и за извесно сваку другу конкуренцију ободрити.

Но међу тим ваља задруга одмах да се побрине за будућност. Она не треба да се ослони само на то, да од времена на време шаље ког свог задругара, у стране земље на изложбе, или на неко време у престолницу ради изучавања ондашњег стања занатлијства, већ поред тога треба да се брине, да има вештих изучених занатлија у сваком погледу, и према духу садањег времена.

Задруга треба да одабере из своје средине најдаровитију и најваљанију децу за занатлијство, те да их испошље, да стручно изуче дотичан занат. Она треба да установи штипендије, помоћу којих ће добити вредне изучене и веште раденике у свој магазин; а тим најбоље осигурати свој напредак и опстанак.

Задруга може везати штипендисту, колико је

времена дужан под извесном платом радити у њиховом магазину, или, под којима га увјетима може примити за компаниона. И тако задруга неби смела само на том застати, пошто је изобразила неколико занатлија — већ она би морала те штипендије стално установити, и стално себи прибављати нове и боље изученије раденике.

То би био пут и начин, да се занатлијство унапреди и конкуренција одржи.

(„Родољуб“.) Н.

† Др. Лавослав Разлаг.

Као што смо већ јавили, познати славеначки родољуб, др. Лавослав Разлаг, умрьо је 25. маја у Брешћима у Штирској. За време апсолутизма био је покојник у Словенаца, тако рећи, главни представник тако зване илирске идеје, те је за њу и речима и делом радио, издавши више дела „илирским“ језиком писаних. Такова су дела „Звездице“ (Загреб 1851. год.), за тим два течаја алманаха „Зоре“ (Загреб 1851. и 1852. год.) и најпосле „Песмарица,“ у којој је Словенце упознао са српским народним и другим родољубним песмама. Разлаг је био један од највећих раденика, који су пропагисали књижевно јединство међу „Илирима“, тј. јужним Словенима и у ужем смислу међу Словенцима и Хрватима. За свој народ покојник је врло много и корисно радио. Особито је од 1860. год. радио са другим словеначким родољубом, дром Томаном, за права и напредак словеначког народа. Приређивао је таборе, зборове, на којима је одличном речитошћу слушатеље зало занети за своју мисао. Неко време издавао је Разлаг и словеначки правнички лист, „Словенски правник“, у ком је већим делом сам писао. Год. 1874. био је Разлаг од тадашње већине царевинског већа, ради своје одличне речитости, изабран за известиоца о црквеним законима, те је ту своју задаћу тако сјајно обавио, да га је сам цар у след тога позвао, да му се прикаже. Разлаг је више година боловао, те у последње време није ни излазио на политичко поље. 27. маја. покојник је у Брешћима свечано сахрањен. На спровод му искупили су се са своју страна његови штоватељи. Словенски заводи, пријатељи му и разна друштва из Љубљане послали су красне венце са тробојним врпцама на мртво тело разлагово.

Слава Разлагу! Вечан му спомен међу Словенима!

Нови Сад 3 јуна. „Срп. нов.“ јављају, да је санитетски мајор, др. Петар Остојић, начеоник санитета дринског кора, 23. маја умрьо. Мир пепелу његову!

— „Преса“ има у свом веч. листу од 11. јуна п. р. бележку о допису у „Застави“ из Босне, у ком је допису говор о мухам. депутацији у Беч, која би искала анексију Босне Аустрији. Примедба „Пресе“ чудновата је. „Да је, вели „Застава“ ту вест озбиљно донела, онда би је сматрали за лоше измишлење србско-официјозног листа; но пошто орган београдске владе на ту вест сасвим из коже извлази, то се мора узети, да др. Милетић и другови му имају узрока, добивену вест за истиниту држати.“ По томе дакле „Преса“ допушта могућност истинитости те вести. Међу тим ово на страну. Не рефлектујемо због саме садржине примедбе на њу, него на оне подвучене речи, где „Преса“ силом прави „Заставу“ „србско-званичним листом“, „органом београдске владе“. Ми додуше писмо непријатељи влада a priori, а најмање србске или београдске владе. Али између тога, па и самог пријатељског одношаја, где га сама народна ствар собом доноси, и између „официјозности“ таки је, и толики јаз, да га „Застава“, и ми под њом на спрам србске владе, па ма она така била, или постала, да се спрам ње најпријатељскије односити можемо, никад нећемо било прескочити хтети, било премостити дати. Име „Заставе“, прошлост наша, јамчи народу србском за то. До „Пресиног“ и ичијег, нарочито неславенског мишлења или суда није нам никад стајало, нити ће стати. Бечки листови можда „официјозност“ по себи суде. Међу тим њима и пештанским листовима сваки је српски лист „официјозан“ и односно „непатриотичан“, који не напада владу у Србији, па и саму Србију, или јој, где народна корист изискије, а њен поступак заслужује, држи страну. Томе смо ми сваковрсним — горким искуством научени. С тога какви смо — таки остајемо без обзира на туђе јавно мишљење, тим више, што је цена доброга мишлења с те стране лично понижење с једне, народно издајство с друге стране.

НОВИЈЕ.

— Румунски министар-председник Браћано налази се у Бечу и 1. јуна конферисао је читав сахат са заједничким министром спољашњих Хајморлом.

— Из дипломатских кругова навешћује се, да се ради о неком новом решењу црногорско-арбанашког спора. „Тајмс“, побројавши све покушаје, што су учињени ради решења црногорског пограничног питања, вели: „Питање то и пак не може остати не решено и не може се мислити, да се не може изнаћи згодно решење. Ми не увиђамо, за што се у другом правцу не би тражила средства, да се задовоље црногорске тражбине. Црна Гора вазда је ишла за тим, да се ослободи из склопа својих брда. Близу је дакле памети, да би кнез Никола и његови поданици радо прихванили ма каке предлоге, који би смерали на то, да Црна Гора дође у већи саобраћај са Сињим (Јадранским) морем. Што су сви пређашњи предлози прошли на лихо, за то ће Црногорци јамачно постати умеренији. Ако се може изнаћи начин, да се кнежевина облашћу увећа, али на тај начин, да се тим не пробуди завист ни које велесиле, нити изазову оне верозаконске и народносне анимозности, које су биле повод арбанашким заплетима, онда би се тај начин јамачно са задовољством примио. Порта тешко да би се таком предлогу противила и правце га одбила, а ни једна велесила за цело не би с неповерењем примила умерен обласни прираст Црне Горе у новом правцу. Понављамо, то је питање таково, које не може не решено остати, и погледом на могуће погибли, што се могу по мир Јевропе проклувити, не би требало, ни часа да се почаси, него да се то питање брже боље реши. То се по свуда признаје. Што силе практички треба да расуде, то је питање, би ли било саветно, покушати, да се Арбанаси силом потчине аранжману, што је њиховим устанком порушен, или не би ли мудрије било, осврнути се за другим решењем.

— Бечким „Нем. нов.“ јављају из Петрограда, да се очекује указ о Јеврејима, којим се домаћим дају веће повластице, а страни се потчињавају ограничењима, и којим се Јеврејима забрањује, да се не смеју у Русију досељавати.

— Француско министарство примило предлог министра унутрашњих Констана о амнестији. Амнестија ће се прогласити 2. јула.

Разне белешке.

(Из Каменице.) (Допис.) Локални пароброд нашег суграђанина, Г. Стеве Мирковића, „Каменица“ што ће возити међу Каменицом и Нов. Садом, дочекан је код нас у месту, чије име носи, врло свечано. Пароброд је у суботу, 31. маја око 4 сахата после по дне стигао на место свог опредељења. На земунском пароброду дунавског пародродског друштва изашла је многобројна дружина, око 40 каменичана и каменичанака, а било је и лединчана, до Черевића пред локални пароброд, који иначе шале зову „Ћиром.“ Депутација је — тако су у шали назвали ту дружину — на поласку из Каменице испраћена била пуцњавом из прангија. У Черевићу придруже се гостима многи черевићани и тако сви у скупу дочекају „Каменицу бурним усклицима и поздравима. По што је пароброд пристао уз обалу, да га и черевићани разгледе, укрцају се каменичани у њ и у највећем весељу и забави дободе до свог места, где су опет пуцњавом из прангија дочекани били. Те вечери била је свечана општа вечера код Г. Ст. Мирковића, на којој се да богме свако могао до миле воље провести. Ми придружујемо свој глас оној наздравици, која се у том расположеном друштву прва чула: да „Каменица“ буде Каменици средство бољег напретка и благостања!

(Бура.) Из Арада јављају, да је тамо 29. маја била страховита бура. Четир војника од 46. пешачке пуковније, коју је бура на вежбању у пољу ухватила, убио је гром, а осим тога многе обранио.

(Мајске врућине.) Месеца маја била је на обалама атлантског океана страховита врућина, тако да је на многим местима термометар показиво до 100 степена по Фаренхајту (око 55 степена по Целзију); те се многи свет поболео.

(Стање усева у Србији.) Економско одељење српскога министарства финансије издало је 24. маја овај званичан саопштај: По економним извештајима свију начелства наших од 1 до 23 овог месеца било је свуда у нашој земљи довољно кише, која веома годи напредовању свију усева. Падао је које где и ситан град, но ништа није нашкодио. Око 9. овог месеца на узвишенијим местима и у планинским крајевима пало је нешто и југовог снега, но брзо се отопио и није ништа шкодио воћу ни усевима. За овим је местимице било слане, која је мало нешто оштетила воће и неке усеве, али је штета незнатна. У опште је дакле изглед за обилну жетву ове године, само ако се од сада време не окиша или ванредне какве непогоде не наступе.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СИСАК, 1. јуна. (Пословни весник Шипуша и друга.) Пшеница као и до сада на миру, нити се приважа нити се тражи: фина потиска роба именује се око 12.40—50. Кукуруз је све једнако на добром односу, а и привози су знатни, тако, да код свег доброг односа цене узмичу. У Трст је дошло из Влашке и Америке много робе, која за Истру, Крањску и Приморје боље одговара, него с наше стране; за то су и наши купци хладни, очекивајући ниже цене. — Данас се држи прва панчевачка кукуруза по фор. 7.85—82 а бачка обична око фор. 7.75 до фор. 7.80. Јечма се ништа не тражи. Зоби, маленкости још се налазе на складаштих, од које се мале наручбине по фор. 7.30—40 подмирују; привоза нема, а залиха је на измаку, пак би који терет добро дошао, и рекли би, пуне цене получио. Пасуљ се држи — бели око фор. 9.50, а шарени фор. 7.—7.50. Шљиве су, рећи би што их је овђе лежало, до краја у Трсту разпродано, и са истима до нове робе, пазара бити неће. Шипарке на миру. Воде опадају, али су још бродиве. Време се мути.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

О ИСПИТИМА ОВЕ ГОДИНЕ

ДАРОВИ

(СА СЛИКАМА И БЕЗ СЛИКА)

СРПСКОЈ ОМЛАДИНИ

(нејакој и одраслој.)

Наша „Библиотека за мали свет“ поравнава себи као претеча све већма и већма пута, по нашој младачкој публици читалачкој. Та лепа појава радост нам чини и задовољство, да смо доиста првенчади овом књижевном погодили прави пут и добро дошли том нашем малом свету читалачком, — колико ми као први оснивачи ове илустроване врсте књижевне, — толико и на гласу песници те дечије и омлађе књижевности чика Јова-Змај и чика Стева.

Јављамо даклем овим и оглашујемо

наша нова издања

(и од нас прекупљена нова и старија издања и књиге) те врсте омладинске књижевности — и сад пред испите школске који ево наступају:

ДЕЧИЈЕ.

Дани одмора, дарак доброј деци од чика Стеве, са 7 слика — — — — — 20 н.
Дечије радовање, дарак доброј деци од чика Стеве, са 12 слика — — — 30 н.
Мали декламатор с лепом насловном сликом, одабране песме за дечије декламовање, прибрао чика Стева — — 25 н.
Чесница дарак доброј деци од чика Стеве са 7 слика — — — — — — 20 н.
Дан и ноћ дарак доброј деци од чика Стеве са 22 слике — — — — 25 н.
Радованов дар удесио чика Стева с млогим сликама — — — — — — 25 н.
Све по избор српске песме народне (са сликом како гуслар пева народу српском 10 н.
Бисер и драго камење на украшење дечије душе и срца — — — — — 15 н.
Две посестриме приповетка за мале Српкиње — — — — — — — — 20 н.
Моралне приповедчице за децу мушку и женску — — — — — — — 20 н.
Две приповетке из збирке Шмита — — 30 н.
Стеван Немања I. велики жупан српски 10 н.
Вук Ст. Караџић од А. Сандића — — 15 н.
Свети Сава просветитељ српски — — 10 н.
Српске народне загонетке — — — 10 н.
Огледало благодарног сина — — — 10 н.
Четир поучне приповетке за срп. младеж 20 н.
Радња и злато од Хофмана — — — 20 н.
Дечији свет венац песама, сплео за малу Српчад чика Стева — — — — 20 н.
Божић морална повест за младеж — — 40 н.
Мала катавасија — — — — — — 20 п.
Мала песмарица — — — — — — 10 н.

ЗА ОДРАСЛУ ОМЛАДИНУ.

Енох-Арден од Змај-Јовановића — — 50 н.
Песме Бранка Радичевића најновије издање 60 н.
Велики српски декламатор — — — 60 н.
Змај-Јовановића Отма Мурањ-града — 60 н.
Краљевић Марко у 25 песама — — — 50 н.
Бој на Косову на Видов-дан са насловном сликом — — — — — — — — 20 н.
Велика песмарица са 560 песама — — 60 н.
Средња песмарица са 400 песама — — 40 н.
Горски вијенац од П. Петровића Његуша 50 н.
Бирчанин Илија од Јоксима Новића — 50 н.
Хајдук Вељко од Јоксима Новића — — 35 н.
Мала лазарица књига прва — — — 10 н.
„ „ „ друга — — — 10 н.
Устанак Милоша Обреновића на Сулин-пашу — — — — — — — — — 10 н.
Глава за главу спјев из првог херцеговачког устанка са 6 слика — — — 30 н.
Апостоли и Јеванђеља у празничне и недељне дане — — — — — — — 80 н.
Велика катавасија од Петровића — — 1.—
Пред васкрс српски песме од Мите Поповића — — — — — — — — 1.—
Беч и његове знаменитости — — — 40 н.

и у овој врсти књижевној, наше дојакошње књижарске радње омогућава нас

да највеће пробитачности

можемо дати сваком, — ко купи од горе назначених књига, бар

ЗА ДВА ФОРИНТА

тај сваки купац добије још **као поклон** **трећину од поручене вредности** (то јест **33⅓** процента) **у разним књигаја нашега издања,** — које може бити и по властитом избору што ко изабере.

Нека је дакле ово најбоље и само собом препоручено нашим сл. школским одборима, управитељима, учитељима и дечијим родитељима.

У Новом Саду о Духовима 1880.

СРПСКИ КЊИЖАРИ
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

САД БАШ ИЗИЂЕ ИЗ ШТАМПЕ НОВИ ДАР

Српској деци о школским испитима.

На радост српској деци по свима крајевима а зарад напредка њиховог у просвети, издала је потписана књижара као своје издавалачко првенче

НОВУ ДЕЧИЈУ КЊИГУ

БОСИЉЕ

ДАРАК СРПСКОЈ ДЕЦИ

од ЧИКА СТЕВЕ

илустрован са 15 слика.

Ову најновију дечију књигу написали су наши најомиљенији дечији писци **чика Јова-Змај и чика Стева** — писци који су списима својима од ове руке дали највећа полста нашој дечијој књижевности.

Садржај је књизи: **Голубице моја** песма **чика Јове Змаја** (са сликом); **С коња на магарца** (са две слике); **Лаза** песма **чика Јове Змаја** (са сликом); **У добру се не понеси!** (са сликом); **Ника** песма **чика Јове Змаја** (са сликом); **Зора**. Руска бајка (са сликом); **Трешњобер** песма **чика Јове Змаја** (са сликом); **У пољу и на њиви** I. II. III. (са 3 слике); **Ћира** песма **чика Јове Змаја** (са сликом); **Другарице** (са сликом); **Загонетке**; **У горици** (са две слике); **Из мале књиге.**

Књига износи 72 стране на лепој хартији са уметнички израђеним сликама, урешеним корицама и стоји у меком повезу ради повећане садржине 25, а круто укоричена 30 новч.

Местним школским одборима и школским управама, дајемо при наручбини уз поузеће (per Nachnahme) или за готов новац **највећи рабат**.

Наручбине прима из свију крајева

КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА и ДРУГА
у Новоме Саду.

ПОЗИВАМ

г. Д..... Т..... из Митровице да свој дуг најдуже за 8 дана измири, иначе бићу принужден цело име на јавност изнети.

Стеван С. Дробац,
трговац из Рајева села.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упразњено учитељско место, овим се отвара у Чоки. Плата је годишња за учитеља у готовом новцу 200 фор. а. в. три ланца добре ораће земље, за коју учитељ порез, плаћа, 20 пожунаца жита, 20 пож. јечма ил кукуруза, од великог погреба 1 фор. а од малог 50 нов: где позван буде.

Осим школског предмета, учитељ је дужан и цркви при обичним богослужењем појати, у том децу сходно обучавати.

Приправници који се за то званье способним и задовољним осећају нека своје доказе до 20. јулија о. г. кад ће се и избор обављати овоместном школском одбору писмено или боље равнања ради лично доставити пожуре се.

У Чоки 28. маја 1880.

РАДИВОЈ ЈОЈКОГИЋ, шк. управитељ. 1—3 ГЕРАСИМ ТЕОДОРОВИЋ, шк. одбора председник.

КОСТ даје ван куће од 1. јула по рим.

Терезија Вршак,
у Новом Саду, дунавска улица кућа г. Нешковића.
1—2

Позив на учествовање

Основали смо велику contremine-консорцију са

угарск. златном рентом

(Speculation à la baisse) где сваки по вољи учествовати може. За сваки номинални 1000 фор. угарске златне ренте сматрамо своту од прилике 40 ф. у готовом или у папирима од вредности за довољно; за провизију и courtage рачунамо само 50 н. на 1000 ф. (код те спекулације нема никакви други трошкова). Сваки удео посебно се уређује. Поближе обавештаје и опширније разлагање ове спекулације, њезин ток, време почетка, и закључка садржава уводни чланак „угарска златна рента“ у бр. 5. „Leitha“ часопис за народно привредне интересе, који се поред захтеваног обавештаја — франко и бадава — шаље.

Наручбине за ц. кр. берзу

за све врсте спекулације

тачно и дискретно уз врло умерену провизију 2—10

Bankhaus „Leita“ Wien Heidenschuss 1.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.